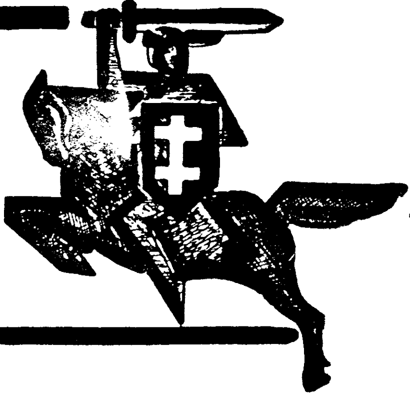
Бацькаўшчына

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")
Herausgeber: Wladimir BORTNIK
Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"),
(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14
Цана: Нямеччына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. **[illegible]тына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай каштуе падвойна. Падвойныя нумары каштуюць падвойна. Паадзіночныя нумары газэты разам з «Каласкамі» ўважаюцца за падвойныя.**

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna",
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE" | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND„

№ 32 (417) — Нядзеля, 24 жніўня 1958 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 12

Савецкая дыпляматычная акрабатыка

Пасьля надзвычай шумнага прапагандовага старту ў сувязі з апошнімі падзеямі на Блізкім Ўсходзе, савецкая дыпляматыя ня вытрымала свайго перабольшанага першапачатковага тэмпа, і заламалася. Дыспрапорцыя паміж прапагандай і аб'ектыўнымі фактамі, якая была за вельмі відавочнай, і іншыя прычыны прывялі да няўдачы й кампрамітацыі, якія ня так часта даводзілася перажываць савецкім кіраўніком на міжнароднай арэне. Хрушчову прышлося занесьці на сваё конта яшчэ адну паразу, і столькі доказаў некансэквэнтнасьці якія, трэба было спадзявацца, у найлепшым выпадку павінны былі-б абцяжаць ягоны дасюлешні рух наперад па драбіне партыйнай герархіі. Апрача таго, на Захадзе ня без падставаў уважаюць, што гэты выпадак пацьвярджае ранейшыя прыпушчэньні аб узрастаючай ролі й значэньні камуністычнага Кітаю ў нутраной і вонкавай палітыцы гэтак званага «сацыялістычнага лягеру».

Спачатку разгледзім коратка храналягічны прабег гэтых падзеяў.

Ужо ад даўжэйшага часу Хрушчоў дамагаўся скліканьня нарады «на найвышэйшым узроўні», дзе ён спадзяваўся, відавочна, спладзіць новы «дух Жэнэвы», у цені якога можна было-б схавацца ад ажыцьцяўленьня канкрэтных мерапрыемстваў для дасягненьня міжнароднага адпружаньня, чаго дамагаўся і далей дамагаецца Захад. Апошні блізкаўсходні крызіс стварыў савецкім кіраўніком спрыяльныя ўмовы для зьдзейсьненьня гэтага замеру. Хрушчоў пачаў настойліва дамагацца неадкладнага скліканьня нарады кіраўнікоў урадаў для абмеркаваньня гэтага крызісу. На прапанову заходніх краінаў склікаць такую нараду ў рамках Рады Бясьпекі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў Хрушчоў адгукнуўся пазытыўна. Гэта ясна відаць з нумару газэты «Праўда» за 24 ліпеня. Тут надрукаваны тэкст адказу Хрушчова Макміляну, у якім гаварылася: «Мы падзяляем вашы меркаваньні што да падыходу да абгаварэньня гэтага пытаньня на адмысловым паседжаньні Рады Бясьпекі з удзелам кіраўнікоў урадаў». Гэтая згода Хрушчова выказаная таксама ў ягоным адказе Айзэнгаўэру, дзе гаварылася: «Мы таксама згодныя з тым падыходам да працы на гэтым адмысловым паседжаньні Рады Бясьпекі, які прапануе спадар Макміллян». У гэтым-жа нумары «Праўды» зьмешчаныя адказы Хрушчова на пытаньні Кінгсбэры Сміта, дырэктара агенцтва «Юнайтэд Прэс Інтэрнэшнэл», дзе Хрушчоў, між іншага, заявіў: «Вы выказваеце думку аб тым, каб сустрэча кіраўнікоў урадаў адбылася ў рамках Рады Бясьпекі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў. Гэта не пярэчыць нашым паглядам».

Апрача таго, у гэтым-жа нумары «Праўды» было зьмешчанае паведамленьне аб тым, што Собалеў — савецкі прадстаўнік у АЗН — выслаў Генэральнаму сакратару гэтай арганізацыі Гамаршэльду ліст з падзякай за ягоную згоду ўзяць удзел у нарадзе кіраўнікоў урадаў у рамках Рады Бясьпекі. Мала гэтага, 30-га ліпеня ў «Праўде» зьявіўся артыкул, у якім Захад абвінавачваўся ў тым, што ён не жадае нарады кіраўнікоў урадаў у рамках Рады Бясьпекі. У гэтым часе савецкі ўрад быў незадаволены толькі тым, што ня была яшчэ вызначаная дата нарады. Тады Англія й Амэрыка запрапанавалі склікаць такую нараду 12-га жніўня. І вось пятага жніўня Хрушчоў раптоўна адмовіўся ад удзелу ў нарадзе ў рамках Рады Бясьпекі, якой ён пару дзён таму так упарта дамагаўся, і высунуў дамаганьне склікаць адмысловую сэсію Генэральнай Асамблеі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў. Недарэчнасьць гэтай прапановы стаецца асабліва відавочнай, калі ўзяць на ўвагу тое, што яшчэ 18 ліпеня дэлегат Задзіночаных Штатаў ў Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў афіцыйна прапанаваў склікаць адмысловую сэсію Генэральнай Асамблеі, але спэцыяльна не дамагаўся гэтага, каб даць савецкаму ўраду магчымасьць выказаць свае ўласныя меркаваньні што да сустрэчы на найвышэйшым узроўні.

Гэты манэўр Хрушчова яшчэ раз выразна паказаў цэламу сьвету, чаго вартыя розныя прапановы камуністычных лідэраў. Ранейшыя дасьветчаньні ўжо таксама далі шэраг нязьбітых доказаў, што й спатканьні на розных «узроўнях», як і розныя пагадненьні з камуністычнымі кіраўнікамі маюць дакладна такую самую цану. Яны парушаліся й будуць парушацца ў кажны мамэнт, калі гэта будзе выгадна камуністычным валадаром. Ня гледзячы на гэта, на Захадзе прадаўжаюць існаваць наіўныя, якія веруць у шчырасьць камуністых і ў магчымасьць дамоўленьня зь імі.

Падкрэсьліўшы агульны й павучальны характар гэтага факту, варта дакладней прааналізаваць ягоную магчымую непасярэднюю прычыну. Адносна гэтага могуць быць наступныя меркаваньні: папершае, поўная зьмена пазыцыі Хрушчова можа быць вытлумачаная палажэньнем на Блізкім Ўсходзе. У сваім першым пасланьні да заходніх урадаў Хрушчоў цьвердзіў, што Амэрыка й Англія зрабілі акт агрэсіі й што на Блізкім Усходзе гарматы ўжо пачалі страляць. Тымчасам у запраўднасьці, амэрыканскае й ангельскае войска, якое п[illegible]ло ў Лібан і Ёрданію на просьбу законных урадаў гэтых краінаў, ніразу ня выстраліла. Яно ня ўмяшалася ў ніякі канфлікт, а толькі спрычынілася да стабілізацыі палажэньня ў гэтых краінах. Улічыўшы гэтую відавочную праўду й свой стрэл у пустую, Хрушчоў у сваім пасланьні 23-га ліпеня пробаваў высоўваць новыя абвінавачаньні супраць Англіі й Задзіночаных Штатаў. Паводля новай вэрсіі, гэтыя апошнія рыхтавалі быццам-бы агрэсію супраць Іраку. Але замест агрэсіі выявілася, што краіны Багдадзкага пакту, Англія й Амэрыка афіцыйна прызналі новы ірацкі ўрад. Такім чынам, надзеі Хрушчова што на спатканьні ў Радзе Бясьпекі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў яму ўдасца асабіста адыграць гучную ролю абаронцы міру, а таксама свабоды й незалежнасьці арабскіх народаў, праваліліся з тэй простай прычыны, што ня было чаго бараніць, бо й міру й свабодзе й незалежнасьці арабскіх народаў нічога не пагражала.

Другое меркаваньне можа быць такое: Хрушчоў згадзіўся-б на нараду ў рамках Рады Бясьпекі, калі-б ня пэкінскі ўрад Мао Цзэ дуна. Аб гэтым дае падставы меркаваць тое, што 23-го ліпеня газэта «Жэньміньжыбао» характарызавала прапанову Макміляна аб скліканьні нарады кіраўнікоў урадаў у рамках Рады Бясьпекі, як «бескарысную контрпрапанову». На наступны дзень гэтая-ж газэта згоду Хрушчова ўзяць удзел у гэтай нарадзе назвала важным крокам на шляху да міру. Гэтая слоўная акрабатыка не магла схаваць аднак таго факту, што пэкінскі ўрад быў абураны тым, што Хрушчоў будзе сядзець разам з прадстаўніком ураду Чан Кай Шы, які прадстаўляе Кітай у Радзе Бясьпекі. Таксама й тое, што Хрушчоў запрасіў на нараду Нэру, а не Мао Цзэ дуна, не магло спадабацца кітайскаму партыйнаму кіраўніцтву. У вынiку ўсяго гэтага Хрушчову давялося ляцець у Пэкін, і пасьля ўрачыста адмовіцца ад свае собскае згоды на нараду ў рамках Рады Бясьпекі.

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

Дзе-ж аб'ектыўнасьць?

Кажнаму, зразумела, залежыць на тым, каб ня толькі **паказаць** сябе навонкі, але й **быць у запраўднасьці** чалавекам як найбольш пазытыўным. Няма хіба такога нармальнага чалавека, які-б сьведама ймкнуўся да адваротнага. Зрэшты гэта самае ў такой-жа ступені датычыць ня толькі чалавека як адзінку, але таксама й цэлыя групы — сацыяльныя, эканамічныя, рэлігійныя й г. д., ды ўрэшце цэлыя народы. Іншая рэч — наколькі ім гэта ўдаецца.

Аднэй з дадатніх азнакаў характару чалавека — гэта аб'ектыўнасьць у падыходзе да іншых людзей, зь якімі ён у той ці іншы спосаб сутыкаецца ў жыцьці, ды ў ацэне іх характару, жыцьця, дзейнасьці. Адразу адцемім, што калі гаворыцца тут аб аб'ектыўнасьці, дык ня маецца на ўвазе нейкая сталая вызначаная мэханічная формула, якая-б азначала дакладна межы, паза якімі чалавек перастае быць аб'ектыўным. Чалавека ідэальна аб'ектыўнага няма. Але калі ён імкнецца да аб'ектыўнасьці, мае добрую волю як найбольш прыблізіцца да праўды, у вацэне людзей ці зьявішчаў стараецца як найбольш выключыць сваё асабістае дачыненьне ці сэнтымэнт да разгляданага аб'екту — мы маем дачыненьне з чалавекам аб'ектыўным, хаця й шкала аб'ектыўнасьці вельмі шырокая.

На працягу апошніх гадоў на бачынах «Бацькаўшчыны» даволі шырока дыскутавалася некалькі тэмаў. Калі, прыкладам, адна з такіх тэмаў аб г. зв. «распакоўваньні» выклікала вельмі ажыўленую дыскусію, дзе выказваліся самыя скрайнія, вельмі супярэчлівыя пагляды, дык гэта было зусім нармальна, бо было-б абсурдам вымагаць нейкае аб'ектыўнасьці ў падыходзе да праблемаў беспасярэдняе сучаснасьці й нашае будучыні.

Справа аднак прадстаўляецца зусім інакш, калі мы гаворым аб мінулых падзеях ці аб людзёх, што адыйшлі ў вечнасьць, ды хочам як найбольш прыблізіцца да праўды, каб пакінуць яе гісторыі. Тут ужо нас забавязвае аб'ектыўнасьць у такой ступені, у якой гэта толькі магчыма для чалавека. З гэтага гледзішча, перагледзеўшы некаторыя высказваньні на бачынах «Бацькаўшчыны», відаць адразу, што магчымасьці аб'ектыўнасьці некаторых аўтараў яшчэ зусім у пялёнках, ня гледзячы на сівыя віскі гэтых аўтараў.

Дыскутавалася справа Грамады. І што сяньня з гэтае дыскусіі даведаўся аб Грамадзе той, хто яе сам ня ведаў, ня перажыў? Перш-на-перш у яго мусіла-б злажыцца ўражаньне, што ў тыя часы ў Заходняй Беларусі было 3—4 розныя Грамады, варожыя між сабою. Усё гэта ад таго, што аўтары дыскусіі ня ймкнуліся апісаць падзеі й людзей з пазыцыі вонкавых незалежных сьветкаў, як гэта ў такіх выпадках вымагаецца, а стараліся перадусім апраўдаць свае тагачасныя адносіны да Грамады. Быў аўтар дыскусіі сябрам Грамады — стараўся паказаць усё пазытыўнае, старанна выбельваючы цёмныя бакі; быў-жа ён староньнікам іншага кірунку — выкопваў толькі адмоўнае, ні словам не здабываючыся на прызнаньне дадатняга.

Нехта можа сказаць, што з такіх дыямэтральна супярэчных ацэнаў можна атрымаць нешта сярэдняе. Але выбачайце, як бы там ні было, але жыцьцё не матэматычнае дзеяньне, дзе ўжываючы скарачэньні, прыводжаньні да супольнага назоўніка й г. д. можна атрымаць правільны вынік. Калі-б было так, дык мы ведалі-б ня толькі мінулае, але й будучае.

Самы сьвежы прыклад — гэта «Успаміны» сьв. пам. В. Рагулі, крытыка гэтых успамінаў д-рам Я Станкевічам ды абарона іх сп. Стагановічам.

Ізноў-жа, хто асабіста ня ведаў В. Рагулі й ягонае дзейнасьці, атрымаў вобраз або чалавека, дзе спалучыўся нейкі гені дабра й зла, або вобразы двух розных асобаў. Які-ж Рагуля хаця-бы менш-больш праўдзівы? З успомненых артыкулаў — мы не даведаліся. Але факт застаецца фактам, што ніводзін з двух. Калі яшчэ беларускі дасьледавальнік мінулага, які менш больш ведае аўтараў артыкулаў і іхныя матывы ў падыходзе да разгляду дзейнасьці сьв. пам. В. Рагулі, можа ў пэўнай ступені згладжваць суб'ектыўны падыход аўтараў і гэтым самым прыбліжацца да праўды, дык для дасьледавальніка-чужынца — тут джунгля. У залежнасьці ад таго, на каго паклікаецца ён — такім будзе й Рагуля, дый ня толькі Рагуля, але й беларускі нацыянальны рух таго часу.

Дзіўнае й ненармальнае зьявішча: калі нехта з асабістых сэнтымэнтаў выгінае аднабакова праўду, дык заместа стукнуць яму салідна па мяккім месцы (ягонага артыкулу), апанэнт гэтак-жа сама выкрыўляе праўду ў вадваротны бок. І як адзін, так і другі, забываюць чалавека ці падзею, якую апісваюць, а бачаць сябе на фоне гэтага чалавека ці падзеі.

Як ня сумна, але практычна пры такіх умовах даводзіцца заклікаць не да максімуму аб'ектыўнасьці, а хаця-бы толькі да таго мінімуму, ніжэй якога чалавек шкодзіць сам сабе, не гаворачы ўжо аб нашай справе.

А. Галубіцкі

Рэдакцыя «Бацькаўшчыны» горача вітае ўдзельнікаў Сёмага гадавога Зьезду Згуртаваньня Беларускае Моладзі ў Амэрыцы й жадае ім як найлепшых посьпехаў у працы для нашае нацыянальнае справы.

Дапамажы вам, Божа!

Новы парадак горшы за стары

Ад гэтага году обавязковыя пастаўкі сельскагаспадарчых прадуктаў ня будуць праводзіцца. Скасаваная таксама й натураплата за работы МТС у калгасах. Пленум ЦК КПСС, які адбыўся ў чэрвені сёлета, устанавіў новы парадак нарыхтовак сельскагаспадарчых прадуктаў. Дзяржава будзе ужо толькі купляць ад калгасаў збожжа, жывёлу на мяса, малочныя прадукты, бульбу, тэхнічныя культуры. З гэтаю мэтаю ўстаноўленыя так званыя адзіныя закупачныя цэны на ўсе віды прадукцыі.

Гэтыя зьмены выкліканыя рэарганізацыяй машына-трактарных станцыяў. Дзяржава нарэшце дазволіла калгасам набываць для сябе сяродкі вытворчасьці: трактары, малатарні, камбайны, сеялкі і іншыя машыны. З гэтай прычыны МТС рэарганізуюцца ў машына-рамонтныя станцыі (МРС). Станцыі ужо ня будуць умешвацца ў гаспадарчую дзейнасьць калгасаў. Паводля статуту, на МРС ускладзены абавязак рамантаваць калгасную тэхніку за плату, прадаваць машыны і запасныя часткі да іх, а таксама забясьпечваць калгасы бэнзынаю. Праўда, на МРС ускладзены таксама дзяржаўны контроль за выкарыстаньнем тэхнікі.

Такім чынам, МТС страцілі для савецкай дзяржавы гаспадарчы кошт. Цяпер тэхніка зьяўляецца фармальна ўласнасьцю калгасаў. Разам з гэтым дзяржава страціла галоўную крыніцу прыбыткаў сельскагаспадарчых прадуктаў, якія калгасы выплачвалі за працу МТС, бо натураплата толькі збожжам складала палову ўсіх нарыхтовак. Па сваіх памерах гэтая аплата была надзвычайна высокая, часта вельмі нявыгадная для калгасу. З гэтай прычыны калгасы на Беларусі ўхіляліся карыстацца камбайнамі, ільнацерабілкамі, бульбакамбайнамі.

Аднак закупы дзяржаваю сельскагаспадарчых прадуктаў ад калгасаў ня будуць мець ніякага падабенства да закупаў у вольным сьвеце. Калгасы мусяць выканаць пляны абавязковай продажы дзяржаве з кажных ста гэктараў зямельнай плошчы, або ворнай зямлі — збожа, мяса, малака, бульбы, тэхнічных культураў і іншых прадуктаў.

Пасьля пастановы аб новым парадку закупу і новых цэнах за прадукты, камуністычная прапаганда стараецца пераканаць калгасы, што новы парадак нарыхтовак нясе калгасьнікам вялікія выгады. А між тым факты гавораць аб іншым.

Камуністычна-савецкія правадыры Беларусі заўсёды ганарыліся надзвычайнымі посьпехамі разьвіцьця ільнаводзтва ў рэспубліцы. Беларусь і ў даўнейшыя часы лічылася краінай таварнага ільнаводзтва. Яшчэ да захопу ўлады камуністычнай партыяй на Беларусі засявалася больш за 100 тысяч гэктараў пад лён. Апошнімі гадамі калгасы, пад націскам Масквы, давялі пасевы лёну да больш за 300 тысяч гэктараў. Віцебская, Маладэчанская і Магілёўская вобласьці самыя ільнаводныя, ў якіх разьмешчана тры пятых усіх пасяўных плошчаў у рэспубліцы.

Савецкі ўрад не шкадаваў высокіх узнагародаў старшыням калгасаў, брыгадзірам, зьвеньнявым, аграномам у ільнаводных раёнах. Указамі савецкага ураду выдатнікам-ільнаводам надавалася годнасьць героя працы Савецкага Саюзу, іх шчодра ўзнагароджвалі ардэнамі й мэдалямі. Фатаздымкі ўзнагароджаных выдатнікаў зьмяшчаліся ў газэтах і часапісах. Асаблівую пахвалу атрымоўвалі старшыні ільнаводных калгасаў, якія ня толькі выконвалі пляны здачы ільнапрадукцыі, але і перавыконвалі іх. Зьверхплянавая здача лёну й семя аплачвалася значна вышэй. Перадавым калгасам завозілася збожжа, алей, макуха, і прадаваліся прамысловыя тавары на ільготных умовах.

Вось-жа на апошнім пленуме ЦК КП Беларусі, які адбыўся ў канцы ліпеня сёлета, сакратар ЦК Мазураў выступіў з дакладам у пытаньнях разьвіцьця сельскай гаспадаркі на Беларусі. У сваім дакладзе Мазураў абганьбаваў ня толькі існаваўшую сыстэму расплаты з калгасамі за лёнавалакно й семя, але й працу калгасаў-перадавікоў, якія перавыконвалі пляны здачы ільнапрадукцыі, за што паводля закону атрымлівалі прэміі-надвышкі. Мазураў упікаў гэтыя калгасы, што яны ў сваіх справаздачах зьмяшчалі заніжаныя весткі аб пасеўных плошчах лёну, з тым, каб паказаць большы ўраджай і гэтым значна павялічыць аплату аднаго цэнтнэру лёнавалакна, якое здавалася дзяржаве. Як паведаміў Мазураў, гэтага году скасоўваюцца ўсякія прэміі-надвышкі за зьвярхплянавую здачу лёну, цукровых буракоў і іншай сельскагаспадарчай сыравіны. Збожжа ільнаводным калгасам будзе прадавацца па звычайных розьнічных цэнах, ня будуць завозіцца і спэцыяльныя тавары для сустрэчнага гандлю.

«Цяпер, — казаў Мазураў на пленуме ЦК, — з устанаўленьнем адзіных цэнаў на сельскагаспадарчую прадукцыю, зьнішчаецца існаваўшая да гэтага часу несправядлівасьць». Апрача гэтага, Мазураў папярэдзіў калгасы, якія атрымлівалі павышаныя прыбыткі, што ад гэтага году прыбыткі будуць значна меншымі. Каб крыху ўцешыць калгасы, Мазураў раіў калгасьнікам больш напружана працаваць, павышаць ураджайнасьць усіх культур, у тым ліку й лёну, з тым, каб дзяржава атрымлівала лёнавалакно высокай якасьці.

Згодна з новым парадкам, Масква ўстанавіла сярэднія нарыхтоўныя цэны на ўсе віды прадукцыі. Для Беларусі прыкладам, збожжа будзе аплачвацца 70 рублёў цэнтрнар. Аднак партыйна-савецкаму кіраўніцтву Беларусі дазволена ў межах сярэдніх цэнаў тым калгасам, якія знаходзяцца на неўрадлівых землях, павышаць закупныя цэны, а на

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

З паседжаньняў надзвычайнай сэсіі Генэральнай Асамблеі АЗН

У сераду 13 жнівеня надзвычайная сэсія Генэральнай Асамблеі АЗН пачала канкрэтнае абмяркоўваньне палажэньня на Блізкім Усходзе. 81 дзяржава, зь якіх складаецца АЗН прыслала ў Нью-Ёрк свае дэлегацыі. Прыгадваем, што Савецкую Беларусь на Генэральнай Асамблеі рэпрэзэнтуе дэлегацыя з чатырох асобаў: дэлегаты Кісялёў і Гурыновіч і два дараднікі.

Першым выступленьнем на Генэральнай Асамблеі 13 жнівеня была прамова прэзыдэнта Злучаных Штатаў Амэрыкі Айзэнгаўэра, які адмыслова прыбыў у Нью-Ёрк, каб высьвятліць становішча Амэрыкі ў справе блізкаўсходняга канфлікту ды падаць канкрэтны плян ЗША для захаваньня міру й забясьпечаньня дабрабыту на Блізкім Усходзе.

Прэзыдэнт Айзэнгаўэр заявіў Гэнэральнай Асамблеі, што ЗША ўжо вывелі-б свае войска зь Лібану, калі-б Савецкі Саюз не налажыў вэта ў Радзе Бясьпекі на дзьве рэзалюцыі: ЗША й Японіі, якія прадугледжвалі магчымасьць вываду войска, і войска гэтае было-б выведзенае, кажа прэзыдэнт Амэрыкі, дзеля таго, што Задзіночаныя Штаты паважаюць права ўсіх народаў на свабоду й незалежнасьць.

Далей, у сувязі з палажэньнем на Блізкім Усходзе, прэзыдэнт Айзэнгаўэр гаварыў:

«ЗША паважаюць права кажнага арабскага народу Блізкага Усходу жыць вольна, бязь ніякага ціску звонку, зь блізка ці з далёку».

У сувязі з часта паўтаранымі закідамі з боку Савецкага Саюзу, што Амэрыка дзеіць на Блізкім Усходзе супраць арабскага нацыяналізму, які стаўся апошнімі часамі надзвычай важным фактарам, прэзыдэнт Айзэнгаўэр заявіў:

«Дазвольце мне выразна высьвятліць становішча майго краю. Арабскія народы Блізкага Ўсходу маюць бясспрэчнае права вызначаць самім сваю будучыню».

Прэзыдэнт Айзэнгаўэр гаварыў далей, што ў дачыненьні да Блізкага Ўсходу ёсьць вялікае міжнароднае заданьне: памагчы народам гэтага раёну, узгодніўшы разам зь імі, дабіцца далейшых удачаў у кірунку пашырэньня агульнага дабрабыту, бо запраўды незалежныя ўрады могуць утрымацца толькі на аснове здаровае эканомікі. Прэзыдэнт Айзэнгаўэр запрапанаваў канкрэтныя мерапрыемствы, унятыя ў шэсьць пунктаў, для ўстабілізаваньня эканамічнага й палітычнага палажэньня на Блізкім Усходзе, абяцаючы матар'яльную й маральную дапамогу ад імя Задзіночаных Штатаў Амэрыкі. Прэзыдэнт Айзэнгаўэр гаварыў:

«Важна, каб шэсьць пунктаў гэтае праграмы разглядаліся, як адна цэласьць. Вось гэтыя пункты: першае: АЗН павінна заняцца справай Лібану; другое: АЗН павінна забясьпечыць мір у Ёрданіі; трэйцяе: трэба спыніць арганізаваньне звонку забурэньняў у гэтых краёх; чацьвертае: АЗН павінна паслаць мірныя аддзелы; пятае: распрацаваць плян мясцовае эканомікі, каб прысьпешыць палепшаньне жыцьцёвых умоваў арабскіх народаў і шостае: спыніць у гэтым раёне далейшую гонку ўзбраеньняў».

Пасьля прамовы Айзэнгаўэра выступіў міністар замежных справаў Савецкага Саюзу, Андрэй Грамыка.

Сваю прамову ён прысьвяціў абвінавачаньню ЗША й Вялікабрытаніі у збройнай інтэрвэнцыі ў Лібане й Ёрданіі

Пасьля савецкага міністра замежных справаў свлова атрымаў ёрдансні дэлегат, які каротка паведаміў, што дэлегацыя Ёрданіі неўзабаве падасьць на разгляд надзвычайнай сэсіі Генэральнай Асамблеі скаргу. Гэтая скарга мае быць накіраваная супраць Аб'еднанае Арабскае Рэспублікі, якая абвінавачваецца Ёрданіяй у заканьсьпіраванай збройнай агрэсіі й палітычных змовах супраць Ёрданіі. Ёрданскі прадстаўнік падтрымоўвае плян прэзыдэнта Айзэнгаўэра, які, кажа ён, дае надзею малым народам на захаваньне сваіх правоў.

14-га й 15-га жнівеня ў АЗН працягваліся спрэчкі над праблемай палажэньня на Блізкім Усходзе. У чацьвер, 14-га жнівеня, першым выступіў міністар замежных справаў Вялікабрытаніі Сельвін Лойд. Ён выказаў поўную падтрымку ўсіх мерапрыемстваў на Блізкім Усходзе, якія запрапанаваў прэзыдэнт Амэрыкі Айзэнгаўэр у сваёй прамове перад Генэральнай Асамблеяй. Гэтыя мерапрыемствы: спрыяньне эканамічнаму прагрэсу арабскіх народаў, кантроль АЗН над падрыўной радыёвай прапагандай на Блізкім Усходзе, пасланьне на Блізкі Ўсход збройных сілаў АЗН.

Адказваючы савецкаму прадстаўніку Грамыку, ангельскі міністар замежных справаў заявіў таксама, што Генэральная Асамблея была склікана не дзеля таго, каб разглядаць пытаньне амэрыканскага й ангельскага войска ў Лібане й Ёрданіі, а патое, каб разгледзець скаргі Лібану й Ёрданіі супраць умешваньня ў іхныя нутраныя справы. Як вядома, скаргі гэтыя накіраваныя супраць Аб'еднанае Арабскае Рэспублікі.

Адказваючы далей на савецкія закіды ў агрэсіі, ды выказваючыся да праблемы арабскага нацыяналізму й нацыяналізму наагул, ангельскі міністар замежных справаў працягваў:

«Наша агульнае імкненьне — простае. Мы хочам захаваць незалежнасьць малых краёў. Ад гадоў гэта было мэтай нашае палітыкі. Гэта неад'емная рыса нашага дачыненьня да нацыяналізму й мы ня менш чымся іншыя дзяржавы зрабілі, каб падтрымаць нацыяналізм, і больш чымся іншыя, каб стварыць новыя дзяржавы. Прыблізна ў часе апошняга стагодзьдзя дзевяць народаў Брытанскае Супольнасьці сталіся незалежнамі. Апошнім народам быў народ маляйскі, які летась стаўся сябрам АЗН».

Пасьля гэтага ангельскі міністар замежных справаў гаворыць, што Савецкі Саюз вызначаецца якраз панявольніцкай палітыкай у дачыненьні да малых народаў Эўропы.

У пытаньні Лібану й Ёрданіі Англія прапануе даручыць Генэральнаму сакратару АЗН Гамаршэльду зрабіць усё патрэбнае, паразумеўшыся з урадамі гэтых краёў, каб умацаваць іхную незалежнасьць ды стварыць умовы, ў якіх войска Амэрыкі й Англіі магло-б быць выведзенае зь Лібану й Ёрданіі.

Цікавым выступленьнем на пятнічным паседжаньні была прамова прадстаўніка Саўдаўскай Арабіі Агмэда Шукры, які шырака закрануў праблему арабскага нацыяналізму й арабска-ізраэльскага канфлікту, што, на думку шмат якіх делегацыяў, зьяўляецца асноўнай крыніцай блізкаўсходняга крызісу й галоўнай праблемай для ўрэгуляваньня.

Агмэт Шукры гаварыў, што арабскі нацыяналізм — гэта рух, які апіраецца на праве й справядлівасьці ды крыніцай якога зьяўляецца супольнае арабскае мінулае й багатая арабская культура. Мы, заяўляе ён, гэта значыць усе Арабы паўночнае Афрыкі й Азіі, адзін народ, адна нацыя, і як такія павінны разглядацца кажнай дзяржавай. Пры гэтым ён дадаў:

«Мы заяўляем, што мы не камуністыя й гэткімі ня хочам быць. Але Арабы, ня хочуць быць залежныя й ад Захаду. Мы хочам быць самі сабою».

Далей прадстаўнік Саўдаўскай Арабіі заяўляе, што галоўная крыніца забурэньняў на Блізкім Усходзе — жыдоўская дзяржава Ізраэль і сіяністычны рух. Разьвязка арабска-ізраэльскага канфлікту, кажа Шукры, павінна быць знойдзена на найвышэйшым палітычным узроўні. Ад гэтага трэба пачынаць. Эканамічныя пытаньні ўрэгулююцца пасьля палітычнага пагадненьня.

ХОЧАШ ЗРАБІЦЬ СВАЙМУ БЛІЗКАМУ ПРЫЕМНАСЬЦЬ I АДНАЧАСНА КАРЫСЬЦЬ ДЛЯ БЕЛАРУСКАЙ СПРАВЫ, ПАДАРУЙ ЯМУ КАМПЛЕКТ КНІЖАК ВЫДАВЕЦТВА «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

Думкі аб паэзіі

Адзін паэта свайму прыяцелю скардзіўся: — Цяпер паэзія не ў пашане. Не разумеюць яе. Зрэдчас знойдзецца аматар вершаў... А наагул — няўдзячная справа. Пішу, а каму пішу — няведаю.

Гэтыя шчырыя словы паэты (бяздарнага ці таленавітага — разьбярэцца гісторыя) прасякнутыя горкім пэсымізмам і роспаччу.

Не разумеюць... Піша для нікога. А яшчэ горш — будучыня маўклівая павернецца да яго сьпінай. Выдадзеныя пры жыцьці аўтара [illegible] часам пакрыюцца густым пылам [illegible] не дакранецца да пажоўклых бачынак, не прачытае радкі, на якіх хвалявалася паэтава сэрца.

Некаторым здаецца, што такі час — паэзія жыцьцём пахаваная. У людзкой душы паўстае нешта няцікавае, абыякавае.

Няўжо, казаў той, атамны век разбурае паэтычнае слова? Няўжо нашыя нашчадкі адхінуцца ад прыгожай песьні, ад душазахопных вершаў, аб лірычных паэмаў? Няўжо толькі проза зойме паважнае мейсца ў будучыні?

На гэтыя пытаньні можна адказаць: праўдзівая паэзія жыве й будзе жыць. Яна вечная, як хараство сусьвету. Яна жыве ў чалавеку і чалавек жыве ў ёй. Паэзія — гэта дыямант прозы, і таму яна ніколі ня страціць свае вартасьці.

Паэзію разумеюць парознаму. Кажны крытык і літаратуразнаўца дае сваё акрэсьленьне. Адзін бачыць сілу паэзіі ў напластаваньні вобразаў, другі — у сугуччы слоў і неспадзеўных рыфмах, трэці — у дасьціпных афарызмах. А што бачыць сам паэта? Ён бачыць перш-наперш у паэзіі сэнс свайго жыцьця. Добры радок вершу — гэта сонечная

(Заканчэньне на 3-яй бач.)

Новы парадак горшы за стары

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

землях урадлівых — паніжаць. Запраўды, нельга параўнаць урадлівыя землі Случчыны і значную частку Наваградчыны зь пяшчанымі лысінамі сярод балотаў Палескай нізіны і марэнным ляндшафтам значнай часткі Горадзеншчыны, або паўдзённа-усходняй Берасьцейшчыны. Калгасьнікам патрэбна затраціць куды больш сяродкаў, угнаеньня і працы на неўрадлівых землях, каб вырасьціць ураджай, ды значную частку яго прадаць дзяржаве. Гэтую нагоду ЦК КП Беларусі ня выкарыстаў. У сваім дакладзе на Пленуме Мазураў сказаў: «Бюро ЦК лічыць, што дыфэрэнцыяваць закупныя цэны ў вобласьцях і па асобных раёнах ня варта. Ня варта гэта рабіць таму, што ў нас няма рэзкага кантрасту ўва ўмовах і эканоміцы розных вобласьцяў. Такая дыфэрэнцыяцыя можа выклікаць імкненьне паасобных кіраўнікоў калгасаў здаць сваю прадукцыю ў тых раёнах, дзе будуць большыя цэны». Ня выкарысталі свайго права кіраўнікі Беларусі павысіць цэны на сельскагаспадарчую прадукцыю тым заняпалым калгасам, якія ня могуць падняць калгасную гаспадарку з прычынаў незалежных ад калгасьнікаў. Умовы гаспадарчага разьвіцьця паасобных калгасаў далёка ня роўныя: адсутнасьць сенажацяў і прыгодных выпасаў, шмат каменьняў на полі й г. д. — усе гэтыя перашкоды трудна перамагчы й за дзесяткі гадоў.

Дастаткова й гэтых прыкладаў, каб пераканацца, што новы парадак закупаў сельскагаспадарчых прадуктаў значна паменьшыць прыбыткі некаторых калгасаў, а іх патрэбы ў грашовых сяродках павялічацца. На Беларусі цяпер налічваецца 3909 калгасаў. З агульнай колькасьці 2580 калгасаў ужо закупілі тэхніку МТС з аплатай у розныя тэрміны. Прадбачыцца, што сёлета поўнасьцяй разьлічацца за машыны толькі 250 калгасаў. Усяго прададзена сельскагаспадарчых машын калгасам на 343 мільёны 322 тысячы рублёў, а покуль што заплачана толькі 21 мільён 75 тысяч рублёў. Гэтыя лічбы паказваюць, што калгасы прымушаны будуць, хоцькі-ня-хоцькі, прадаваць дзяржаве што вырасьце на полі, або будзе выгадавана ў хлявох. Грошы патрэбны для разьліку зь дзяржавай за машыны. Таму рэарганізацыя МТС з правам набыцьця калгасамі сяродкаў вытворчасьці, ні новы парадак нарыхтовак сельскагаспадарчай прадукцыі дзяржаваю, не палепшыць матар'яльнага становішча калгасьнікаў. Значную частку грашовых прыбыткаў прыдзецца залічыць у непадзельны фонд, чым паменьшыцца аплата працадзён у калгасах. Нельга разьлічваць і на натуральную аплату працадзён, бо шмат якім калгасам ня будзе чаго разьмяркоўваць на працадні.

В. Б.

Савецкая дыпляматычная акрабатыка

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

Той факт, што на дамаганьне Пэкіну Хрушчоў быў змушаны зьмяніць сваю пазыцыю, вельмі характэрны. Зразумела, шасьцісотмільёнiы Кітай, індустрыялізацыя якога фінансуецца Савецкім Саюзам, даўно ўжо ляжыць вялікім цяжарам на савецкай эканоміцы. Але цяпер апрача гэтага сталася ясным, што савецкае партыйнае кіраўніцтва ня можа дзейнічаць без папярэдняга паразуменьня зь кітайскай кампартыяй. У выніку, як пісалі ў ангельскіх газэтах, не сабакаківае хвастом, але хвост пачынае ківаць сабакам.

Надзвычайная сэсія Генэральнай Асамблеі Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў, скліканая дзеля разгляду блізкаўсходняга крызісу, таксама паказвае, што савецкая антызаходняя прапагандовая акцыя не дае пажаданых вынікаў. З выступленьняў на паседжаньнях відаць, што кіраўнікі арабскіх краінаў, разам зь іншымі нэўтральнымі краінамі, пры вырашэньні блізкаўсходняга крызісу выразна імкнуцца браць за аснову фактычны стан рэчаў, а не савецкую прапаганду. Кіраўнікі гэтых краінаў зразумелі, што захаваньне савецкага ўраду ў гэтым пытаньні сьветчыць толькі аб адным а менавіта аб тым, што яму залежыць не на ліквідацыі крызісу, а на падтрымоўваньні напружанага палажэньня ў гэтым раёне. Усьведаміў гэта й Хрушчоў і, каб не застацца зусім у ізаляцыі, пайшоў на чарговы акрабатычны прыём: Грамыка раптоўна выказаў згоду савецкага ўраду ўзмоцніць групу назіральнікаў Арганізацыі Задзіночаных Нацыяў у Лібане, супраць чаго ў Радзе Бясьпекі Собалеў налажыў савецкае вэта.

Паводля навейшых вестак, ініцыятыву ў справе вырашэньня крызісу на Блізкім Усходзе Арабы паступова пераймаюць у свае рукі.

Апошнія прыклады няўстойлівасьці савецкай вонкавай палітыкі гавораць яшчэ й аб іншым. Яны сьветчаць аб адсутнасьці ў савецкім блёку аднаго пастанаўляючага аўтарытэту й аб цяжкасьцях Хрушчова ўнутры савецкага партыйнага кіраўніцтва. Прыпаўшае на гэты час зьняцьце Булганіна із становішча старшыні кіраўніцтва Дзяржбанку СССР і назначэньне яго на менш важнае й аддаленае ад цэнтру становішча старшыні Стаўрапальскага саўнаргасу было, хіба, ня прыпадковым.

Аляксей Кулакоўскі

ДАБРАСЕЛЬЦЫ 2)

— Ці многа ў нас яшчэ бульбы? — спытаў ён у Андрэіхі, калі тая ўжо можа ў дзесяты раз несла вёдры.

— Два капцы, — адказала на хаду жанчына.

— Два? — Шулаў вылез з катуха й на момант нібы задумаўся, нібы зьдзівіўся: «Малавата, калі так. На колькі-ж гэта хопіць?»

— Слухайце! — гукнуў ён на ўздагон Андрэісе. — На колькі-ж гэта хопіць?

— На месяц, — не адварочваючыся, кінула жанчына, — а можа навет і менш.

«Малавата, — зноў падумаў старшыня, — зусім мала. Калі так, то пад вясну могуць перадохнуць усе сьвіньні, хоць ня колькі іх тут і ёсьць. Што-ж рабіць?» Ён хацеў папытаць у Андрэіхі, што-ж рабіць, ды зразумеў, што гэта нязручна, трэба-ж усё-такі думаць самому. Стараўся думаць, а на твары не зьяўляліся ні заклапочанасьць, ні якая-небудзь трывога. Не хацелі трымацца ў галаве Шулава цяжкія думкі. Замест іх неяк міжвольна пачало думацца аб тым, што дома, у жонкі, бульбы хапае, машын тры адгрузіў туды: частку з уласных сотак, а частку й зь няўласных.

Андрэіха ўжо, мабыць, у вапошні раз бегла на кармакухню, як яе спаткаў Мітрафан. Шапка на ім перакруцілася вухам на лоб, на абедзьвюх скулах каля сухога носу й над вусамі выступіў пот.

— Кадрыліхі тут ня бачыла? — устрывожаным шэптам папытаў ён.

— А чаго яна сюды пойдзе? — перахапіла адказ адна маладая сьвінарка, якая разабрала Мітрафанаў шэпт. — Яна вунь павезла прадаваць пшаніцу, тую што накрала ў жніво каля камбайну. Старшыня й падводу даў.

— Ці-ціш-шэй ты! — падняў Мітрафан перад дзяўчынай рукі, а сам неахвотна паглядзеў на дзьверы сьвінарніка, адкуль, ён ведаў, мог выйсьці старшыня. — Я не пра гэтую Кадрыліху, а пра кабылу, каб яе ваўкі зарэзалі. Пасунулася некуды, бегаю ўжо вунь колькі часу й знайсьці не магу. Малако трэба везьці.

— На ёй-жа сілас вазілі, — жадаючы як-небудзь дапамагчы старому, падказала Андрэіха.

— Вазілі, — згадзіўся Мітрафан. — Выпраглі потым ды ня прывязалі, мабыць. Усюды абшукаў.

І Мітрафан пабег дробным старэчым бегам, пад яго бахіламі лёгка зарыпеў сьнег. Шулаў тымчасам накарміў свайго вяпрука, задаволена ўсьміхаючыся, выйшаў з фэрмы й накіраваўся ў той бок, дзе былі сіласныя ямы. Празь якой паўгадзіны Андрэіха чула, як ён з абыякавым сьмяшком сказаў Дашы:

— Твой стары кабылу шукае, а яна ў яме сілас жарэ.

Сказаў і пайшоў на вёску, на прыемны пах ранішніх дымкоў.

III

Мітрафанава кабыла, якую ў вёсцы празвалі «Кадрыліхай» за яе надзвычайную хітрасьць, сядзела ў сіласнай яме цэлы дзень. Даша спрабавала арганізаваць даглядчыц, каб выцягнуць клячу адтуль, але дзяўчыну раптом нечага выклікалі ў сельсавет, а больш ніхто надта й ня рупіўся аб кабыле. Усе ведалі, што ўвосень, у час сіласаваньня, яна, выконваючы невясёлую службу таптуна, па некалькі сутак узапар праседжвала ў яме. Іншы раз ёй падавалі туды вядро вады, а подчас і не падавалі.

Мітрафану далі другую кабылу адвезьці малако, толькі, як на сьмех, самую старую й амаль зусім сьляпую. Ехаў Мітрафан на гэтай кабыле па вуліцы і, нягледзячы на старасьць, на даўнюю звычку зносіць усялякія крыўды й зьнявагі, адчуваў сябе вельмі ніякавата. Кабыла ледзь перастаўляла ногі. Улетку яе часта запрагалі ў малатарню ці ў сіласарэзку, і паколькі яшчэ крыху сьвяціла ёй адно вока, дык крыпала яна гадзінамі па кругу і, відаць, была ўпэўнена, што йдзе проста. Цяпер яе таксама цягнула на круг, і Мітрафану ўвесь час трэба было адну ляйчыну трымаць туга, а другою панукваць.

Ехаў стары, і нялёгкія думкі наплывалі яму ў галаву. Быў ён, зразумела, некалі маладым, ды яшчэ — адным сынам у бацькі. У якія-небудзь васемнаццаць год у яго ўжо былі свае боты, ды навет шчыгрынавыя. Гэта ў той час, калі ў шматлікіх аднавяскоўцаў ня было ніякага скуранога абутку навет і ў дваццаць год. Дзяўчаты заглядваліся на яго, бо ў вёсцы ня было лепшага жаніха. Бывала, на зімнія вечарынкі хлопцы адзявалі ўсё лепшае, што ў іх было, а Мітрафан прыходзіў на вечарынку ў лапцёх, садзіўся дзе-небудзь пад лямпаю й далёка выстаўляў ногі. І гэта не па сьціпласьці, вядома, а каб падкрэсьліць сваю перавагу. «Вы вось тут пняцеся, выстаўляецеся, каб быць прыкметнымі, а мяне й так пазнаюць, бо ўсёроўна-ж усе ведаюць, што ў мяне ёсьць і боты й галіфэ зь пярэсьцікам на цяглях.

Іншы раз Мітрафан і польку йшоў у лапцёх.

На імпэрыялістычную вайну яго не ўзялі, як ільготніка, а на грамадзянскую пайшоў сам, хоць жыў ужо аддзяліўшыся ад бацькі. Прыйшоў з вайны зь дзьвёма ранамі ў нагах, застаў дома ўжо ніштаватага сынка Міхаську. Малы гладзіў чырвоную зорку на бацькавай шапцы й радасна сьмяяўся. Падобна было, што ён спачатку ўлюбіў зорку, а потым ужо стаў прывыкаць і да бацькі.

Пачаў жыць Мітрафан на трох дзесяцінах, якія выдзяліў яму бацька. (Другую палавіну надзелу пакінуў сабе). Неўзабаве дэмабілізаванага франтавіка выбралі старшынём сельсавету. Далі яму пячатку й папку з пажоўклымі паперкамі. Што там былі за паперкі, Мітрафан нянадта й ведаў, бо чытаць умеў слаба, а пісаць, дык толькі адно сваё прозьвішча сяк так выводзіў. Работа яго, як старшыні, хоць ня была тады асабліва складанай, аднак клопату давала многа й часу трацілася на гэта ня мала. Разоў дзесяць на дзень трэба было прыставіць да якога-небудзь дакуманту пячатку: гэта Мітрафан рабіў ахвотна й без асаблівага разбору — прыстаўляў пячаць да пратаколаў, да розных прашэньняў, да мэтрычных выпісак, якія даваў тады яшчэ сьвятар. Разоў дзесяць на дзень трэба было выслухаць розныя загады на вызначэньне фурманак: гэта была самая цяжкая работа, бо амаль ніхто ў Дабрасельцах не хацеў ехаць у падводы, хоць навет і на самую блізкую адлегласьць. Клялі Мітрафана прасілі ў Бога сьмерці й яму й ягоным дзецям. Клялі, а здымаць із старшыні не хацелі, бо нікога ня вабіла стаць на ягонае месца й выслухоўваць такія-ж праклёны.

У гэты час Мітрафан будаваўся. I вось толькі бывала, узьлезе на страху, распусьціць куль саломы, а ў двары ўжо які-небудзь прадстаўнік з прадпісаньнем — выдзяліць фурманку.

Не зьмянялі Мітрафана некалькі год, а калі зьмянілі, то паставілі яго ўпаўнаважаным над усім лесам мясцовага значаньня. Зноў клялі яго людзі, калі не дазваляў секчы пруцьце на страху або жэрдзе на агарожу. Пруцьце й жэрдзе ўсё-ж такі ня прыбавілася ад гэтага, але сам упаўнаважаны за ўвесь час сваёй новай службы ні разу ня зьездзіў у лес і сядзеў навет бяз дроў.

Пачалася калектывізацыя, дык Мітрафан першым у сваёй

Дзьве байкі

Ад рэдакцыі: Ніжэй зьмяшчаем дзьве байкі абнагэ з нашых суродзічаў, якія мы атрымалі нядаўна з Польшчы. Із зусім зразумелых прычынаў поўнага прозьвішча не падаем. Варта пры гэтым адзначыць, што байкі гэтыя будуць больш зразумелымі для нашых суродзічаў у Польшчы.

ПЕВЕНЬ І АРГАНІСТЫ

Чырвоны певень, залацісты
Убачыў раз, як арганісты
Вучыў дый мучыў хор касьцельны:

Стаяў гармідар там пякельны,
Цягнуў бо кожны сваю ноту
Да горкіх сьлёзаў, аж да поту!

Сам арганісты бяз прыпынку
Ня дасьць палёгкі, адпачынку,
«Ня прыступіцца ані зблізка!» —

Махае толькі пугавіскам,
Тут крыкне, стукне, там падцягне —
Ажно .захрыпне, аж засьмягне...

І вось даехаў — працы годзе! —
Мэлёдыя на глянц выходзе —
І нотка ў нотку, як патрэба,
Імкнецца песьня проста ў неба.

Аж певень крыкнуў: — Вось дык крама! —
Зраблю я рыхтык гэтак сама.

І зараз склікаў ўсенькі двор,
Вучыць пачаў «мяшаны» хор:
А песьня пустапасам ходзе,
Бо кажны зьвер свой плот гародзе.

Казёл, баран
Рагамі бьюць у барабан,
Цялё раве,
Гусак стаў на галаве!
Гусак лаецца пaруску,
Індык балбоча пафранцуску,
— Заі-гі-інем! —
Плачуць сьвіньні.
А нашы куры — народ слабы —
Галосяць быццам бабы.

Крычыць ім певень: — Кут-куды?
Ці вы касьцельныя дзяды?
Гляджу — і злосьць і сьмех мне чысты —
Аж сорам перад арганістым...

* * *

Вучыў п'яны крывога танцаваць,
Бязрукага — на іскрыпцы йграць,
Сляпога — ўцэль страляць —
Прышлося школу разагнаць...

3. 6. 1958

В. А.

ХТО ЛЕПШЫ?

Падзеяў нейкіх сплётам
Цягнік спаткаўся з самалётам:
Тут гутаркі, тут жарты,
І спрэчкі — хто, калі, чаго быў варты?
Абодвых горка служба —
Нязгода тут і дружба.

— Я разьвіваюся штогод, —
Хваліўся самалёт. —
Імкнуся штораз вышэй,
А хмары штораз ніжэй,
А зоркі штораз бліжэй!..
Я муха ў паветры
Глытаю кілямэтры,
А вёрсты, мілі, гэтым знакам,
Як-бы хто сеяў макам!..

— А ты — цягнік — тойсамы:
Замурзаны, зашмальцаваны.
І лёс твой манатонны:
Вуглям зьядаеш тоны,
Дрыжаць застаўкі ўсе,
Бадзь у трыбусе,
А ў грудзях агонь,
І кашляеш, як дыхавічны конь;
Прышпіляны да шынаў —
І што-ж ты за машына?!

— Стаю на грунце цьвёрда, —
Цягнік адказаў горда. —
Людзей, і лес і збожжа
Міг мігам перавожу.
Як кроў, цячэць па жылах,
Плывець людзкая сіла.
Багацьце, праца, шчасьце —
Што чалавек ускласьці
На мой хрыбет захоча, —
Мой воз вязе, валоча. —
Працую за мільёны...

— Ах ты, ха-ха! Шалёны —
Куды ця' ліха прэць?
Як ляпнеш,
І чорт касьцей не пабярэць!

* * *

Беларусы, спрачайцесь — ці позна, ці рана,
Ці доўга, ці шыбка — вазіць трэба пана?

31. 5. 1958

В. А.

Думкі аб паэзіі

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

сьцежка ў людзкую душу. І запраўдны паэта мае шмат такіх сьцежак. Ён ня будзе скардзіцца, што яго не разумеюць, ня чытаюць. Ягоныя пачуцьці й настроі прамяніюоцца ў народзе. І ніякія перашкоды, ніякія бар'еры не адгародзяць яго ад чытача, навет калі крытык ганіць ягоныя творы або ігнаруе яго маўчаньнем. І наадварот, ніякі літаратурны аўтарытэт ня зможа ўзьняць угару пісьменьніка, чапляючы этыкеткі «таленавіты», «славуты», «знаны» і гэтак далей. Ня зможа пераканаць чытача ў тым, што паэта запраўды цікавы й арыгінальны. Калі няма паэзіі — чытач не паверыць. Чытач ня прыйдзе. А выпадкам, заўважыўшы пахвальную ацэну ў крытыцы адно скажа: няхай сабе таленавіты, але я не разумею. Не кранае ён майго сэрца.

І запраўды. Вершатворца, які хоча зьдзівіць чытача вонкавым эфэктам — гульнёй слоў і на грувазджаньнем бясэнсавых мэтафараў — будзе заўсёды чужынцам у масах. Жанглёры слоў дазходзяць часам да духовай анамаліі. Адзін хоча схапіць месяц, як мячык і гуляць у валейбола, другі запэўняе, што ён ня Будда і ня пойдзе ў нервану, а трэйці у экзальтацыі крычыць: згорнем у шапку зару!

Ці-ж такія хваравітыя думкі ўзварушаць каго-небудзь з чытачоў? Міжволі прыгадваецца, як у трыццатых гадох адзін паэта шызафрэнік ускліknуў: «Мне хачацца сонца смактаць, як цукерку». Крытык знайшоў у гэтым радку пэрлу мастацтва, а дактары — вынік далейшага працэсу цяжкой хваробы.

Кажны разумее пасвойму. А высноў такі: крышталяна, чыстая паэзія заўсёды жыве. Пішы, паэта, пра што хочаш: пра вясну, каханьне, кветкі, навет пра шэрага верабʼя, але проста, пачуцьцёва, як кажуць, з Божай Іскрай.

Чыстую паэзію, калі навет і ня ўсе разумеюць, прынамся вычуваюць сэрцам. Такая паэзія, незалежна ад таго ці ў старой ці ў мадэрнай форме падазеная, будзе хваляваць і цікавіць чытача.

К. Рамановіч

Зыгзагі савецкай гістарычнай навукі

Гаворачы аб гэтых зыгзагах, у першую чаргу трэба мець на ўвазе ейны асноўны прынцып — прынцып партыйнасьці й палітычнасьці. Паводля Леніна, гэты прынцып вымагаў ад савецкіх гісторыкаў «пры ўсякай ацэне падзеяў проста й адкрыта ставаць на гледзішча акрэсьленай грамадзкай групы» — у дадзеным выпадку — бараніць інтарэсы партыі й савецкай дзяржавы; паводля акрэсьленьня Сталіна й партыі наагул — кіравацца палітыкай партыі, адлюстроўваючы й баронячы яе ў публікацыях гістарычнай літаратуры. Гэтым прынцыпам абумоўліваецца тое, што мы завем зыгзагамі ці сталымі зьменамі ў ідэялягічнай накіраванасьці савецкай гістарычнай навукі, якія ўзьнікаюць у залежнасьці ад зьменаў палітычнага курсу партыі і сусьветных палітычных абставінаў наагул.

У першыныя гады існаваньня Савецкага Саюзу ўключна да палавіны 1930 гадоў, калі гэты новы дзяржаўны твор перажываў яшчэ нутраную й вонкавапалітычную слабасьць, і калі паасобныя адзінкі верылі ў трываласьць адкрытых Марксам законаў ці гістарычным разьвіцьці грамадзтва — у гістарычны матэрыялізм, — а таксама рабілася стаўка на сусьветную пралетарскую рэвалюцыю, у савецкай гістарычнай навуцы бытаваў прававерны марксыцка-матар'ялістычны падыход да гісторыі наагул, а таксама й да гісторыі паасобных народаў. Ён выключаў усякае ідэалістычнае тлумачэньне яе, займаючыся толькі разглядам грамадзка эканамічных фармацыяў, і вывучаючы гэты гістарычны працэс грамадзтва выключна з гледзішча змаганьня клясаў і клясавых інтарэсаў. Гэты кірунак быў ачолены гісторыкам Пакроўскім (ён быў у свой час заступнікам народнага камісара асьветы) і ягонай гістарычнай школай. Выходзячы з вышэй пададзеных прынцыпаў, гэтая школа змагалася, прыкладам, з рэцыдывамі папярэдняй расейскай гістарыяграфіі, насьвятляючы гісторыю Расеі, не бяручы асновай яе зь Кіяўскае Русі, і прадстаўляючы яе як неразрыўны працэс імпэрыялістычных імкненьняў расейскага царызму. Гэтая-ж школа падтрымоўвала таксама разьвіцьцё нацыянальнай гістарыяграфіі ў нацыянальных рэспубліках СССР, асабліва ў пытаньні насьвятленьня каляніяльнай палітыкі царызму, адмаўляла ролю адзінкі ў гісторыі (у тым ліку й ролю Леніна), разглядаючы яе толькі як «апарат» праз які гісторыя дзеіць. Як ні абсурдна гэта выглядае, але, выходзячы зь ленінскага акрэсьленьня гістарычнай навукі, школа Пакроўскага адкрыта заяўляла, што гісторыя — гэта палітыка зьвернутая ў мінулае. Гэты кірунак быў афіцыяльным кірункам савецкай гістарычнай навукі, які падтрымоўваўся ня толькі Леніным, але і Сталіным. Яшчэ ў 1922 годзе Пакроўскі ўважаўся за самага пасьлядоўнага й прававерНага марксыста, які паставіў савецкую гістарычную навуку на ейныя правільныя марксыстаўскія рэйкі.

У гэты пэрыяд, асабліва да 1930 году, была яшчэ адносная свабода змаганьня думак і навуковай дзейнасьці паасобных гісторыкаў, якая пазьней пачала заціскацца з увядзеньнем у 1930 годзе абавязкавага плянаваньня працы партыйнага нагляднага апарату, а таксама стварэньнем у 1935 годзе адзінага кіруючага цэнтру — Інстытуту гісторыі ў сыстэме Акадэміі Навук СССР. Больш-менш свабодна й незалежна ад цэнтру разьвівалася да 1930 году таксама й нацыянальная гістарыяграфія ў савецкіх нацыянальных рэспубліках. Яна будзе зьліквідаваная ў наступных гадох, таму што станецца перашкодай ў праводжаньні новага палітычнага курсу. Славянскае пытаньне таксама ня цікавіла савецкую гістарычную навуку ў гэты пэрыяд. Калі-ж выпадкова й прысьвячаліся некаторыя працы пытаньням гісторыі славянскіх народаў, яны насілі ў большыні выпадкаў чыста навуковы характар, а панславянская ідэя, як такая, была вылучаная з праблематыкі дня. Навет наадварот, папярэдняе расейскае і замежнае славянафільства ды панславізм строга былі асуджаныя, як рэакцыйныя ідэі й рухі. Тут, зразумела, нельга ня бачыць уплыву думак Маркса й Энгельса ў славянскім пытаньні, у прыватнасьці іхныя думкі аб панславянскіх рухах мінулага стагодзьдзя, а таксама ўплыву прыязных дачыненьняў Савецкага Саюзу й Нямеччыны, наладжаных Рапальскай умовай 1922 году. Больш увагі пасьвячалася народам Усходу — гэтаму «бацьёну» пралетарскай рэвалюцыі й важнейшаму аб'екту савецкай палітыкі. З мэтамі ўзгадаваньня рэвалюцыйных кадраў з народаў савецкага й замежнага Усходу ды правядзеньня сярод іх ідэялягічнай і палітычнай дывэрсіі, ужо з 1921 году пачаў працаваць Камуністычны Унівэрсытэт Працоўных Усходу, Маскоўскі Інстытут усходазнаўства, а ад 1930 году — Інстытут усходазнаўства, створаны ў сыстэме Акадэміі Навук СССР.

Палажэньне радыкальна зьмяняецца, пачынаючы ад 1934 году. Гэтыя зьмены наступаюць разам з правалам спробаў «экспартаваньня» рэвалюцыі за межы Савецкага Саюзу, ды із сталінскай тэзай аб магчымасьці пабудовы сацыялізму ў ваднэй краіне, а таксама з узмацненьнем аднаасабовай дыктатуры Сталіна. Шэрагам адмысловых пастановаў 1934—1938 гадоў асуджаюцца гістарычны мэтад і ідэялягічны кірунак у гістарычнай навуцы, праводжаныя М. Пакроўскім і ягонай школай. Партыя й асабіста Сталін вызначаюць новыя шляхі й заданьні для гэтае навукі. Раней прававерны марксысты М. Пакроўскі абвінеяцца цяпер у антымарксызме і ліквідатарстве гістарычнай навукі ды скідаецца з п'едэсталу марксісцкага боства. Якраз ён цяпер абвінеяцца ў прапаведваньні эканамічнага матэрыялізму, у зьвядзеньні гістарычнай навукі да голай, схэматычнай сацыялёгіі, у выкрыўленьні айчыннай гісторыі, а таксама ў прапаведваньні троцкістца-бухарынскіх ідэяў.

Гэтак, паводля гэтых новых пастановаў, савецкая гістарычная навука павінна была разьвівацца ў будучыні ў наступным кірунку:

а) Ад абстрактнага насьвятляньня грамадзка-эканамічных фармацыяў, перайсьці да канкрэтнага выкладаньня гісторыі з ейнай храналягічнай пасьлядоўнасьці з улікам дзейнасьці гістарычных асобаў;

б) Насьвятляць гісторыю расейскага народу ў неразрыўнай сувязі з гісторыяй іншых народаў СССР, агульнаэўрапэйскай і сусьветнай гісторыяй, адлюстроўваючы пры гэтым ролю і ўплыў заходнеэўрапэйскіх рэвалюцыйных рухаў і заходнеэўрапэйскай думкі на фармаваньне філязофскіх поглядаў і рэвалюцыйных рухаў у Расеі;

в) Адзначаючы контррэвалюцыйную ролю расейскага царызму («царызм — турма народаў»), усебакова асьвятліць і паказаць ролю кастрычніцкай рэвалюцыі як ў вызваленьні самой Расеі зь ейнага паўкаляньяльнага палажэньня, так і ў вызваленьні яе народаў ад нацыянальнага прыгнёту;

г) Давесьці на аснове гістарычных фактаў, што падбіцьцё Расеяй нерасейскіх народаў ня было для гэтых народаў «абсалютным злом», як гэта цьвердзіў Пакроўскі і ягоная школа, але **найменшым злом;**

д) Паказаць, што СССР — гэта апора сацыялістычных заваёваў і ператварэньняў у сьвеце, ды што яму пацыфізм зусім чужы, калі справа ідзе аб «справядлівай вайне»;

е) Пасьвячаць больш увагі каляньяльнаму пытаньню;

ж) У асьвятленьні гістарычных падзеяў выходзіць з прынцыпу партыйнасьці і палітычных інтарэсаў савецкае дзяржавы. У пытаньнях айчыннай гісторыі савецкая гістарычная навука павінна была скончыць у далейшым з «нармандзкай» тэорыяй стварэньня Кіеўскай Русі; паказаць, насуперак цьвердажаньням М. Пакроўскага й ягонай школы, што Маскоўская дзяржава, Расейская імпэрыя, і Савецкі Саюз, такім чынам, былі далейшым этапам разьвіцьцём Кіеўскае дзяржавы, ба[illegible] нячы пры гэтым імпэрыялістычныя ім[illegible] неньні й заваёвы расейскага царызму пад выглядам дзейнныя ў згодзе з агульнымі законамі разьвіцьця грамадзтва й дзяржаўнасьці, высоўваючы і падтрымоўваючы канцэпцыю аб выняткавай гістарычнай ролі расейскага народу. Апошняя канцэпцыя атрымоўвае сваё канчальнае разьвіцьцё ў канцы 1940-ых гадоў.

(Працяг будзе.)

П. Залужны

вёсцы падняў руку за калгас. Сяньня ён прагаласаваў, а назаўтра пайшла дымам яго хата, сяк-так агораная за некалькі год. Усё лета й восень Мітрафан жыў у хляве й толькі ў халады ўвабраўся ў нешта падобнае на хатку, зьлепленую з агаркаў й кускоў верхаўя. Усё-ж калгас у вёсцы арганізаваўся, і Мітрафан быў у ім першым старшынём. У гэты час ён ужо добра ўмеў правесьці сход, выступіць з прамовай, самастойна разабрацца ў дырэктывах, што прыходзілі зьверху.

Пад восень трыццаць шостага году Мітрафана зьнялі із старшыні, бо нехта падаў заяву, быццам ён служыў калісьці царкоўным старастам.

Пакуль чалавек даказваў, што ён ніколі ня быў гэтым старастам, дык аж пасівеў, небарака. Выплакала свае вочы й прыгорбілася за гэты час ягоная жонка; маленькая Даша ня ведала, што і рабіць, калі бачыла сьлёзы маці.

Усе гэтыя ўспаміны да таго захапілі старога, што ён на нейкі час забыўся трымаць ляйчыною кабылу й ледзь не заехаў у крайні двор суседняй вёскі «Чырвоныя макі». Вольна думаецца ў дарозе, асабліва ў такой, што й сьпяшаца асабліва ня трэба й аднолькавая слава табе будзе, паўгадзінаю раней ці прыедзеш, ці паўгадзінаю пазьней. На вуліцы Мітрафан тужэй дзяржыць ляйчыны, мацней пакрыквае на кабылу. Вось ужо хутка сельсавет, а там і малочны пункт недалёка. Праяжджаючы паўз будынак Чырвонамакаўскага сельсавету, Мітрафан успомніў, што ягоная Даша пайшла сюды. Сядзіць, напэўна дзяўчына ў кабінэце старшыні й вучыць гэтага самага Мокрута, як што трэба рабіць. Яна можа павучыць, яна частка й сваго бацьку вучыць...

Крыўднавата трошкі Мітрафану, што дачка цяпер мала яго слухае й вельмі рэдка згаджаецца зь ім, калі гаворка йдзе аб розных асьцярожнасьцях у жыцьці. У той-жа час і радасна бацьку за сваіх дзяцей. Вось дачка — загадчыца фэрмы, дэпутатка сельсавету, Міхась — аграном, працуе ў горадзе, у міністэрстве, Цімох, яшчэ зусім нядаўна Цімашок, вучыцца ў дзесятай клясе. Дзеці будуць жыць шчасьліва.

IV

Лявон Мокрут сядзеў у старым дубовым крэсьле з высокай сьпінкай, і гэта рабіла яго трохі падобным на судзьдзю. Гадоў дваццаць таму назад гэтае крэсла было прынесена ў сельсавет з дому сьвяшчэньніка; вайну перажыло, некалькі старшынь на ім зьмянілася, і вось цяпер служыць яно Мокруту. Насупраць старшыні, ля стала, усьпіраючыся на кіёк, стаяла сухенькая, кволая бабулька.

— Дык усё ясна? — мабыць ужо канчаючы размову, спытаў у бабулькі Мокрут і пастукаў пальцам па рубцу стала. — Калі праз два дні не ўнясеш!.. — І старшыня не гаварыў больш нічога, а усё стукаў пальцам.

Даша сядзела на зэдліку блізка ад стала і сумна паглядвала на Мокрутаў палец. Яна ўжо ведала, што азначаў гэты стукат, якія словы замяняў. Відаць, здагадвалася пра гэта й бабулька, бо заплакала і яшчэ ніжэй нагнулася над кійком.

— З чаго-ж я ўнясу? — скрозь сьлёзы паскардзілася яна.

— Нічога ня ведаю, — сказаў на гэта Мокрут.

І каб за што быў гэты падатак, — працягвала старая, павярнуўшыся да незнаёмай ёй дзяўчыны, — а то-ж за нейкую дуплаватую дзічку.

— Нічога ня ведаю! — паўтарыў старшыня.

— Як гэта ня ведаеш? — абурана спытала Даша і, пасьпешліва ўстаўшы, падхапіла бабульку за локці, нібы тая вось-вось магла ўпасьці. — Сядайце вось тут, — яна падставіла старой другі зэдлік. — Сядайце й раскажыце ўсё, а мы паслухаем.

Дзяўчына з дакорам паглядзела на старшыню, а той падняў руку, каб зноў застукаць пальцам аб стол, ды раптам перадумаў. Ён устаў, паправіў на сабе фрэнчык вайсковага колеру й квола, нібы толькі для таго, каб размяць ногі, падаўся да працілеглага ад Дашы вакна. Там выняў з кішэні папяросу, дзьмухнуў у цыбук так, што ажно ўздрыгнулася бабулька, і, закурыўшы, стаў паглядаць на Дашу, нібы на падлетка, які займаецца не сваімі справамі.

— Адкуль-жа вы, бабка? — спытала Даша, сеўшы са старою побач. — Нешта я вас ня ведаю.

— Ды з пасёлку я, дачухна, з Жоўтай гары.

— І што ў вас там, вялікі сад?

— Ды які-ж ён вялікі? — павярнуўшыся ўсім згорбленым тулавам у бок старшыні, горычна зьдзівілася бабулька. — Няхай бы-ж прыйшлі паглядзелі. Тры йгрушыны стаяць. Старыя, гальлё напалавіну сухое. Яшчэ бацька майго нябожчыка, як малым быў, то пасадзіў, прынёс сеянкі зь лесу. Ня родзяць ужо каторы год.

— Прыйдзем да вас, бабка, паглядзім. Я сама прыйду.

— Дзякуй вам, дачухначка. — Старая зноў паглядзела на старшыню і, калі заўважыла, што той, пускаючы дым, пасьмейваецца, утуліла ў зьлямчаную хустку свой зморшчаны падбародак і закашлялася.

— Можаш, старая, ісьці! — не чакаючы, пакуль бабулька адкашляецца, сказаў Мокрут. Выгляд у яго быў такі, нібы ён рабіў у гэты момант вельмі вялікую ласку. — А грошы ўсётакі рыхтуй. Вось так!

— Прыйдзем і разьбяромся, — паўтарыла Даша і дакранулася да халодных костачак бабулінай рукі.

Старая ўзялася аберуч за кіёк і зрабіла спробу ўстаць, але, відаць, нешта ўспомніла і зноў склала рукі на каленях. Хісткі зэдлік пад ёю скрыпнуў.

— А вы, дачухна, хто будзеце? — спытала яна ў Дашы.

— Секлятарша ці па падатках, якая начальніца?

— Я дэпутатка сельсавету, — адказала дзяўчына.

Бабуля паківала галавою, нібыта ў знак таго, што ўсё ёй зразумела і яна задаволена, аднак пайшла з пакою, змрочна падцюўшы сухія вусны.

— Як яе прозьвішча? — зьвярнулася Даша да старшыні, калі старая зачыніла за сабою дзьверы.

— А я адкуль ведаю? — засьмяяўшыся, адказаў Мокрут.

— Пойдзеш на іхні пасёлак, там і спытаеш.

— А ты ні разу ня быў у гэтай сям'і?

— Печка быў і фінагент. А ў мяне ногі не сабачыя.

— Стукаеш на людзей, пагражаеш, — са шчырым абурэньнем загаварыла Даша, — а ня ведаеш, на каго стукаеш, каму пагражаеш. Хіба можна так размаўляць зь людзьмі?

— З табой я яшчэ горш пагавару, — адказаў на гэта старшыня.

— Ну, паспрабуй!

— І спрабаваць няма чаго — Мокрут размашыста ступіў некалькі крокаў і зноў апынуўся каля папоўскага крэсла. — Ты колькі грошай сабрала за гэты тыдзень? Што, я за цябе пайду па хатах?

— Я таксама не пайду! — цьвёрда сказала Даша. — Вунь фінагент для гэтага ёсьць.

— А для чаго ты пастаўлена? Для чаго? — Мокрут зноў пацягнуў на сабе фрэнчык і яшчэ бліжэй падыйшоў да дзяўчыны. — Мы цябе для таго й паставілі, каб ты дапамагала сельсавету.

(Далей будзе)

«Задзірысты Кітай»

Ад Рэд.: Пад гэтым загалоўкам ангельская газэта «Таймс» зьмясьціла нядаўна свой рэдакцыйны артыкул. З увагі на цікавы, хоць і не бездыскусыйны падыход да закранутага пытаньня, друкуем пераклад гэтага артыкулу.

☆

Ці Хрушчоў лётаў так раптоўна і сьпешна ў Пекін таму, што ён баяўся гледзішча Кітаю што да міжнароднага палажэньня? Зусім ясна, што гэтае гледзішча куды больш ваўнічае, чымся тое, якое калі-небудзь займаў Хрушчоў. Калі кіравацца тонам апошніх кітайскіх заяваў, зусім праўдападобна, што яму была прачытаная там войстрая лекцыя; калі гэтага яму было замала, хапіла-б яму зазірнуць у газэту «Жэньміньжыбао» пасьля ягонага павароту.

Ня будзе выкрыўленьнем кітайскай пазыцыі, калі разгледзім ейныя высновы перад тым, як разглядаць ейны выходны пункт, бо якраз тут ляжыць асноўная розьніца паміж Кітайцамі й Савецкім Саюзам. У канчальным выніку, Кітайцы схільныя прыняць вайну — вайну, аб якой Савецкі Саюз добра ведае, што яна была-б згубнай для абодвых бакоў. Кітайцы-ж думаюць, што яны могуць перажыць такую вайну, ды што ейны вынік можа прынесьці ім толькі карысьць. Вось іхныя собскія словы: «Калі-б маньякі навязалі вайну народам сьвету, усе краіны й народы, якія любяць мір і свабоду цесна задзіночацца, каб зьмесьці з твару зямлі імпэрыялістычных агрэсараў і ўстанавіць у сьвеце вечны мір».

Гэта не азначае, што Кітай намагаецца цяпер дасягнуць сваіх собскіх мэтаў шляхам вайны. Не глядзячы на пагрозьлівыя сыгналы, якія даходзяць да нас з Фармозы, няма ніякіх асноваў думаць, што навет у гэтым выпадку Кітай мае намер ужыць сілу. Тое, над чым мы павінны быці-б спыніцца — гэта рэакцыя, якую яны прапануюць на дзеяньні Захаду.

У Азіі, Афрыцы і ў Лацінскай Амэрыцы Кітайцы назіраюць спрыяльную для іх плынь, таму, што гэтая плынь антызаходняя. Яны назіраюць «нацыянальна-незалежніцкія рухі» — як прыкладам у Іраку — што ліквідуюць старыя рэжымы, якія ня маюць народнае падтрымкі ды якія можна атакаваць за іхныя вайсковыя сувязі з Захадам. І таму, калі Захад зьбіраецца падтрымоўваць ці захоўваць такія рэжымы пры ўладзе — як, прыкладам, на Блізкім Усходзе — або старацца скінуць нэўтралістычныя ўрады і замяніць іх прозаходнімі — Кітайцы цьвердзяць, што такая спроба была зробленая нядаўна ў Інданэзіі — тады заходнія краіны мусяць зразумець, што яны ня могуць «запалохаць нэрвовых выбарам паміж падпарадкаваньнем або вайной»: Кітай будзе змагацца, і праўдападобна, ён угаварваў таксама Хрушчова рабіць тое самае ў будучыні. Зусім відавочна, што Кітайцы бачаць у гэтым працэсе ізаляцыю заходняга сьвету. Падзеі пераканалі іх, што, супрацьстаўляючыся гэтай плыні нэўтралістычнай незалежнасьці, Захад загіне ад сваіх собскіх памылак і свае собскай непапулярнасьці.

Высновам з гэтага гледзішча ёсьць тое, што зусім ня трэба адыходзіць ад палітыкі суіснаваньня з капіталістычным сьветам, бо-ж Кітайцы пераканаьня ў ягоным няўхільным заняпадзе. Новы лёзунг «дагнаць Ангельцаў» за наступныя 15 гадоў іхнага прамысловага разьвіцьця, можа выявіцца больш, чымся карысным лёзунгам дзеля падахвочваньня кітайскіх работнікаў. Апіраючыся на эканамічную рэгрэсію ў Амэрыцы, якая аднавіла ўпэўненасьць камуністых у правільнасьці іхнага аналізу «капіталістычных супярэчнасьцяў», ды на савецкія тэхналягічныя ўдачы з штучнымі спадарожнікамі, Кітайцы цяпер пераканаьня, што камуністы могуць выйграць эканамічнае спаборніцтва.

Такім чынам, паводля іхных калькуляцыяў, два фактары падрываюць магутнасьць Захаду: эканамічнае спаборніцтва, у якім Захад будзе паступова прайграваць, і пачуцьцё салідарнасьці паміж камуністычным сьветам і нэўтралістымі, якіх, на іх думку, можна скандалізаваць. Але, бязумоўна, ёсьць яшчэ іншы элемэнт, і на яго камуністычны Кітай робіць таксама большы націск, чымся апошнім часам савецкія кіраўнікі: камуністычны блёк мусіць заставацца задзіночаным. Таму «гэрэзіі» Югаславіі павінны быць выкараненыя за ўсякую цану. Небясьпека рэвізіянізму палягае ня толькі ў тым, што ён падрывае камуністычнае адзінства — ён таксама вядзе да цясьнейшых сувязяў з Захадам.

Няма сумлеву, што Хрушчоў у васноўным з гэтым аналізам згаджаецца. Ён таксама мае свае падставы быць крыху больш ваўнічым. Ён усьведамляе сабе вельмі добра, перад якой небясьпекай стаіць ён ува Ўсходняй Эўропе, хоць яму можа й не да смаку той факт, што Кітай хоча дыктаваць яму, як зь ёй змагацца. А гэта якраз тое, што робіць Кітай у дачыненьні да Югаславіі на працягу апошніх трох месяцаў; і калі газэта «Жэньміньжыбао» гаворыць аб «агентах імпэрыялістых, якія часта пашыраюць недарэчную ідэю, што мір можа быць дасягнуты шляхам падпісаньня й кампрамісу з агрэсарамі», — яна хіба мае на ўвазе ня толькі ня раз праклямаваную варожасьць Югаславаў да блёкаў, як такіх. Паводля камуністычнага Кітаю, «мяккасардэчных абаронцаў міру», якія вераць, што «ворага нельга правакаваць» — трэба атакаваць, дзе-б яны толькі ні зьявіліся ў камуністычным сьвеце.

Становішча Кітайцаў тлумачыцца проста: Блізкі Ўсход ляжыць далёка ад Кітаю, а Афрыка й Лацінская Амэрыка яшчэ далей. У Азіі нэўтралізм перамог свае першыя пачуцьці «антызаходніцтва», і набывае цяпер больш сьпелую сьведамасьць сваіх собскіх інтарэсаў. Калі-б такія краіны, як Індыя, Бірма ці Інданэзія сталіся калі-небудзь саюзьнікамі Кітаю, дык гэта было-б у найбольшай меры віной заходняй палітыкі. З часам нэўтралізм на Блізкім Усходзе хіба таксама зьменіць свае першапачатковыя формы. Але толькі такія аргуманты ня могуць вызваліць нас ад патрэбы пазнаньня гледзішча Кітаю... Калі для Хрушчова Кітай зьяўляецца праблемай у якасьці саюзьніка, дык для нас ён мусіць быць такой-жа праблемай у якасьці праціўніка. Зь якога гледзішча гэтую праблему ні разглядаць, мы ўважаем зусім не за адзнаку слабасьці, калі скажам, што ізаляцыя можа толькі прадоўжыць няведаньне запраўднага стану рэчаў.

Замест паэзіі — прапагандовы «шырспажыў»

Калісьці паэта Антон Бялевіч спрабаваў гаварыць голасам свайго пачуцьця. І таму, што пачуцьці былі ўсхваляваныя, а слова йшло ад перажытага, — верш набываў натуральнае эмацыянальнае гучаньне. Крыніцаю паэтычнага натхненьня тады былі «прасторы роднай Беларусі», якіх, як дазналася лірычнае «Я» ў найцяжэйшую пару выпрабаваньня, нічым а нікім заступіць нельга. Недадольнае жаданьне перапрабацца ў покліч прыйсьці туды — «дзе Сож зьвініць і пеніць хвалі, і дзе даўней мае дзяды вясну зялёную гукалі». Беларусі паэт прызнаўся: «у думах ты і ў сьне». І ў гэтым нараджалася шырыня мастацкага абагульненьня:

Я не адзін туды прыду,
У край сярэбраных крыніцаў, —
Вялікі гнеў да чужаніцаў
І помсту мёртвых прывяду.

Ды гэта было даўна. Бо неўзабаве па вайне інтанацыі інтымнае непадзельнасьці з родным краем, у якіх навет ня згадвалася пра партыю — яна тут чужая і непатрэбная — былі абвешчаныя за рэцэдывы нацыяналізму. У 52-ім годзе імя зграшыўшага паэты называў аж на партыйным зьезьдзе сам сакратар ЦК КПБ, прысланы Масквою, Патолічаў.

Пад узьдзеяньнем пагрозы, Бялевіч пакінуў небясьпечную паэзію й пераключыўся на майстраваньне літаратурнага шырспажыву спрэс глянцаванага пад густую чырвань. Пільнуючыся загаду, якраз тады паэта вывеў на прапагандовы агляд запасычаную зь інструкцыяў Дуброўку. Бацькі й дзеці пры арданох і мэдалях зуладна дэклямавалі пра багатае, шчасьлівае жыцьцё, у якім людзі навет перасталі хварэць ды аднагодна прыкраклі яшчэ ўзьвялічванаму Сталіну, што гатовыя аж па тры нормы адольваць дзеля магічнага «камунізму», бо паводля афіцыйнае аб'явы сацыялізму ўжо дапялі.

Ад таго часу створаную дзеля ўцехі гаспадара плякатную Дуброўку Бялевіч пачаў выводзіць на кажны юбілейны паказ. Была яна летась. Зьявілася й сёлета ў тых-жа аднаколерах партыйнага патрыятызму. Прымітыўным вершаваным апяваньнем «Ясныя водблiскi», з прэтэнзіяй названым паэмай, Бялевіч як-бы пачаў падношаньне угодкавых дыфірамбавых падарункаў партыі, якія патрабуюць ад пісьменьнікаў з прычыны надыходу юбілею БССР.

З нагоды жаніцьства Др. Вітаўта Рамука із сп-няй Верай Жызьнеўскай, сябры рэдкалегіі «Бацькаўшчыны» й «Каласкоў» перасылаюць Маладым прывітаньні ды пажаданьні ўсяго найлепшага ў іх сямейным жыцьці.

Выкарыстаўшы ўжо на самым пачатку ўсе магчымыя камбінацыі каляровага ілюстраваньня калгаснага роскшту, Бялевіч адно пераказвае дакучлівыя паўторы. У ролі апавядальніка выступае бязьмеры эксплятаваны ў літаратуры калгасны дзед з адзіным воклічным акцэнтам: зірнеце, якімі мы сталі — казку ператварылі ў яву. Свайго юбілейнага апавядальніка паэта спрабаваў аздобіць пад казачніка. Ды з гэтага нічога ня выйшла, бо апавядаць ён мусіць загадзя яму падрыхтаванае й заўсёды аднолькавае.

У «Ясных водблісках» ёсьць усё з абавязковага рэквізыту: манэкены баздакорных савецкіх патрыётаў у сялянскіх постацях, а сярод іх і адважны будзёнавец, на якога замахнуліся кулакі тапарамі й калімі, ёсьць сантымэнтальна апрошчаны пад народнага дбайніка, патрэбны дзеля партыйнага рытуалу Ленін, ягоныя пасланцы ад работнікаў на падмогу ў калгасных справах. Усё завершае таксама ўжо ведамы воклiч — «Дуброўка мая расьцьвіла!» У тон стваранае ідыліі з патэфоннай радасьцяй, як і калісьці, навет салаўі «зацёхкалі з ракіты» ды «ад шчасьця поўнага свайго бушуе сад зялёны». Пэрсанажныя сяляне, як таго й патрабуецца, славяць «кастрычнік» зь Ленінам, які абуў іх у боты з галёшамі й гэтым нібы даў шчаслівую вякамі долю, што «за сабой сонейка прывяла».

Але няма ў «Ясных водблісках» галоўнага, што робіць твор мастацкім, непаўторным, прывабным: няма ўзьлёту творчае думкі, собскага бачаньня сьвету, няма духовага характа чалавека, сваіх хвараб і колераў. Затое ёсьць абавязкавае клішэ, капіяваньне ходавага стэрэатыпу, дрындушка. І гэткія вершы ня выклічуць пярэчаньняў афіцыйных апрабатараў ідэялягічнага шырспажыву, выдаванага за мастацтва.

А. Б.

Пісьменьнік і ягоны афіцыйны крытык

(Гутарка зь літаратурным крытыкам Алесем Беразьняком)

Пытаньне: — Як можна схарактэрызаваць дачыненьні паміж пісьменьнікамі і савецкім крытыкам?

Адказ: — Гэтыя дачыненьні адразу вызначыла прыдзеленая савецкаму крытыку роля праваднiка і пільнавальніка партыйнай лініі ў літаратуры. Ад самага пачатку савецызацыі беларускай літаратуры яны набылі характар вострага антаганізму. Адзін вымагаў падначаленьня партыйнай дырэктыве, а другі бараніўся, пярэчыў. Занятае пісьменьнікам становішча было выражэньнем апазыцыйнасьці, пратэстам супраць ператварэньня мастака ў выканаўцу функцыяў адзяржаўленага прапагандовага камбінату, створанага дзеля вырабу прадукцыі аднаго гатунку — напачатку пад этыкеткай пралетарскай літаратуры, а пазьней з уніфікаваным штампам «сацыялістычны рэалізм».

П.: — Відаць, гэта і абумовіла тое, што змаганьне за творчую свабоду сталася цэнтрам літаратурнага жыцьця?

А.: — Зусім так. Таму традыцыйная ў беларускай літаратуры тэма творчай незалежнасьці мастака заставалася адной з галоўных да 30-га году, калі ўзгараўся тэрарыстычны перасьлед непакорных.

П.: — Можна меркаваць, што крытык, як носьбіт афіцыйнае ідэялёгіі, увайшоў у літаратуру пэрсанажам адмоўным...

А.: — і стаўся аб'ектам сатыры. Выступаў ён у вобразе тупога дагматыка, абмежаванага надзёнымі палітычнымі патрэбамі ўтылітарыстага, прынятага недаверам і варожасьцяй да ўсяго, што не адпавядала знаку ягонае схэмы.

Перад супрацівам павяло згуртаваньне «Узвышша», абвесьціўшы сваёй мэтай стварэньне нацыянальнае літаратуры. Гэта спрычынілася да бесьперапынных на яго атак. Узвышэнцы адбівалі напады наважна, дасьціпна.

П.: — Скажэце, калі ласка, спадар Беразьняк, напэўна ня мінала абаронцаў афіцыйнае літаратуры уедлівая сатыра Крапівы?

А.: — У БССР сёньня мала ведамая гэткая ягоная эпіграма:

«Што дае так моцна ў нос,
Што за шум, што за грук,
Едзе з крытыкай абоз,
Ім кіруе дзядзька Друк.
Паглядзеце, каля бочкі
Увіхаецца Глыбоцкі,
А Цьвяткоў і Байкоў
Падтрымоўваюць з бакоў.
Гэй, Барашкі і Мурашкі!
Падстаўляйце хутка ражкі,
Во высозны крытык Фунт,
Адтыкае ў бочцы шпунт...»

Пазьней, па забароне Ўзвышша, Крапіва напісаў кусьлівую эпіграму на велямі пагромшчыкаў Бэндэ і Кучара, якія ўвіхаліся за галоўных ад імя пралетарскай літаратуры, падганяючы ў ейную загарадзь дратаванкаю «па вушах» неахвочых «пакутнікаў і саюзьнікаў». У тым-жа часе былы ўзвышэнец Сяргей Дарожны піша эпіграму на таго самага Бэндэ, іранічна называючы яго «крытык-артадокс баявой сыстэмы», які выцягвае рэбры «з кажнае паэмы».

П.: — Скажэце, калі ласка, а ці зьнік гэты канфлікт сяньня?

А.: — Ня зьнік ён і ў сяньняшней, нібы гарманічнай з гледзішча афіцыйнага, літаратуры сацрэалізму, бо для пісьменьніка партыйная ідэялёгія паранейшаму застаецца вонкавым мусам, а крытык выступае ў ролі апрабата выкананьня вымаганага. Ён — пэрсанаж няпрывабны, здрабнелы аж да мізэрнасьці, без годнасьці і сумленьня, адно жыруе з працы пісьменьніка.

П.: — Чым-бы гэта можна было ілюстраваць?

А.: — Прыкладам Максім Танк у вершы «Абвяржэньне» гоніць прэч, як ён кажа, крытыкаў-халтуршчыкаў, хоць і дэклямуюць яны гэтак званую грамадзкую думку, ды змагацца зь імі «безнадзейная справа». Бароначыся ад павучальнасьці «крытыкаў нудных» і нясумленных, бо без свае думкі, паэта верыць адно «свайму сэрцу, вуснам каханым, гарачым». Байкар Корбан піша пра мядзьведзя, што «вучыць барсучных малышоў: як дугі гнуць, як уздымаць аблогі і як спрытней каваць нарогі», хоць у самога з гэтым нічога ня выходзіла. Гэтак і крытык-бездар «другіх вучыць пісаць узяўся». Шушкевіч крытык нагадвае цырульніка, які ўвіхаўся ля сваіх наведвальнікаў залежна ад чаканае спажывы: калі начальнік — «тры валасы ўмеў завіць у кудры, двума мог лысіну... прыкрыць», а трапляўся «радавы» — дык «брыту браў, якісьці нядаскробак, і шоргаў-скуб, — аж цяжка перанесьці».

П.: — Як відаць з прыкладаў, паказ нялюбага пэрсанажу крытыка пераключаецца з роўніцы палітычнай у роўніцу этычную?

А.: — Але. І тлумачыцца гэта тым, што апанаваньне літаратуры партыйным наглядам не дазваляе сяньня пісьменьніку на выразныя палітычныя акцэнты ў выяўленьні свайго адмаўленьня крытыкаў, якія «капітал зарабляюць», як піша Танк. Зьмянілася форма выяўленьня няпрыязнасьці. Адпаведна часу, імя крытыка, каб не ўдакладніць сэнсу абурэньня, не называюць (пераключаючы паказ, як вы слушна зацямілі, нялюбага пэрсанажу ў роўніцу этычную). Але й гэта даволі выразна адлюстроўвае сяньняшнюю літаратурную атмасфэру, тыповыя савецкія нормы.

Фэльетон

Інтэрв'ю з акадэмікам

(З радыёвай хвалі «Вызваленьне»)

Дарагія Грамадзяне!

Згодна з апошняй навукай карыфэя Хрушчова, 23-га ліпеня «Зьвязда», настаўляючы «на хвост п'янаму тавараству», вельмі-ж балюча прыцісьнула абцасам Акадэмію Навук БССР. З гэтага выглядае, што быццам-бы ў гэтай шаноўнай інстытуцыі буйна красуецца культ шклянога бажка Бахуса і што Акадэмія Навук — ледзь не рассаднік хмельнага пустазельля...

Як бачыце, Грамадзяне, абвінавачаньні вельмі паважныя. Тымбольш, што інстытуцыя таксама паважная. Таму я пастанавіў, маўляў той, «глянуць у корань» і пагутарыць зь сябрамі Акадэміі: ў чым-жа тут загвоздка? Вось-жа іду я ў Акадэмію і хапаю за крысо першагалепшага акадэміка: давайце, таварыш акадэмік, інтэрв'ю для нашых слухачоў...

Зь першых слоўваў выявілася, што ён іхтыёляг, г. зн. такі вучоны, які ведае звычаі, абычаі, норавы й мовы ўсіх гатункаў рыбаў. Паказваю я яму 170 нумар «Зьвязды» і кажу:

— Я вельмі выбачаюся за такое інтымнае пытаньне, але скажэце, калі ласка, ці вы часта напіваецеся?..

А акадэмік мне адказвае:

— Так, раз здараецца, што сьцебануў тройчы за руб дваццаць... І вось было гэта так: Нядаўна прыехаў да нас з Масквы нейкі высокі партыйны чын. Гутарыць з намі ўсімі, пазьней з кажным паасобку. Калі прыйшла мая чарга, ён мне кажа: «Вось вы — спэцыяліст на рыбным адрэзку. Ці вы, напрыклад, можаце нафаршыраваць шчупака вадароднай бомбай, і пасьля яго ў Нью Ёрк ці Сан Францыско, каб ён там узарваў акулаў капіталізму?» Не магу, — кажу, — таварыш партыйны загадчык, бо, папершае, ня ведаю, куды шчупак паплыве, а падругое, гэта, на маю думку, ня будзе гуманітарна. А ён мне кажа: «Бачу, што вы ня чытаеце Вялікай Савецкай Энцыкляпэдыі. А там у 13-м томе выразна напісана, што ёсьць два гуманізмы: **пэрыяду Адраджэньня** і **сацыялістычны**. І сацыялістычны, г. зн. наш гуманізм вучыць:

«Агульная практыка рэвалюцыйнага руху, Маркс, Энгельс, Ленін, Сталін даказалі неабходнасьць насілства...»

І там-жа яшчэ напісана:

«Гуманізм пралетарыяту вымагае нязгаснай нянавісьці...» — Вось дзе праўдзівы, наш сацыялістычны гуманізм! А вы мне чаўпеце пра нейкую гнілую гуманітарнасьць. Партыйную літаратуру й Вялікую Савецкую Энцыклапэдыю больш чытайце, а менш думайце, таварыш іхтыёляг! Партыя думае за вас...»

— Так мяне гэты высокі партыйны чын з Масквы абляў, што я, маўляў, з гора стаўся горкім п'яніцам, бо першы раз у жыцьці выпіў. І вось бачыце, ў «Зьвяздзе» такая паклёпніцкая суровая крытыка. Таму, таварыш дацэнт партыйных і самакрытыкі, прыгадаю вам словы нябожчыка Зошчэнкі: «Таварыш, ня піце, бо п'яной рукой вы можаце абняць вашага клясавага ворага...»

Вось што, Грамадзяне, расказаў мне вучоны іхтыёляг з Акадэміі Навук БССР. Пазьней я яшчэ гутарыў з арнітолягам, але аб гэтым іншым разам.

Эх, доля ты наша сацрэалістычная!..

пс.

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.